

УДК 373.2:[001.891:930«19»(045)

ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАСАД МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТ.)

Сирова Ю.В., здобувач
кафедри креативної педагогіки
Українська інженерно-педагогічна академія

У статті висвітлено результати історіографічного аналізу наукових праць, які є актуальними для визначення витоків становлення та розвитку організаційно-педагогічних засад методичної роботи в дошкільних навчальних закладах України (друга половина ХХ ст.). Доведено актуальність і необхідність розглядання проблеми дослідження на засадах застосування історіографічного підходу. Комплексно розглянуто джерелознавчу базу дослідження. На основі аналізу матеріалів педагогічної преси проаналізовано тематику наукових пошуків проблеми дослідження у визначений період.

Ключові слова: історіографія, педагогічна думка, організаційно-педагогічні засади, дошкільна освіта, методична робота.

В статье отражены результаты историографического анализа научных трудов, которые являются актуальными для определения истоков становления и развития организационно-педагогических основ методической работы в дошкольных учебных заведениях Украины (вторая половина XX в.). Доказана актуальность и необходимость рассмотрения проблемы исследования на основе применения историографического подхода. Комплексно рассмотрена источниковедческая база исследования. На основе анализа материалов педагогической прессы проанализирована тематика научных поисков проблемы исследования в указанный период.

Ключевые слова: историография, педагогическая мысль, организационно-педагогические основы, дошкольное образование, методическая работа.

Syrova Y.V. HISTORIOGRAPHICAL ANALYSIS OF ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL PRINCIPLES OF METHODOLOGICAL WORK IN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS (THE SECOND HALF OF XX CENTURY)

The article presents the results of the historiographical analysis of the papers, which are important in determining the roots of formation and development of organizational and pedagogical principles of methodical work in preschool educational institutions of Ukraine (the second half of XX century). It is proved that it is important and necessary to study the research problem based on the historiographical approach. The source-database of the research is studied comprehensively. Based on the analysis of materials of the educational print press, we analyzed the themes of scientific aspects of the research.

Key words: historiography, pedagogical ideas, organizational and pedagogical principles, preschool education, methodical work.

Постановка проблеми. Сформована система організації методичної роботи в дошкільних навчальних закладах – це результат і підсумок історичного розвитку системи освіти в Україні. Дослідження історії розвитку питань організації методичної роботи в дошкільних навчальних закладах України, тлумачення багатьох процесів, накопичення фактичних знань, формування культурологічних концепцій, можливе на засадах застосування історіографічного підходу, що дає змогу зміцнити потенціал педагогічної науки. Значущість історіографічного аналізу дослідження полягає в тому, що представляє розвиток педагогічної думки загалом, зрозуміти сутність, специфіку та динаміку педагогічних подій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У межах нашого дослідження важ-

ливим є аналіз робіт вчених, присвячених вимогам до історико-педагогічного дослідження (С. Гончаренко, Н. Гупан, Л. Голубнича, М. Євтух, І. Зязюн, С. Мікулинський, Н. Ничкало, О. Сухомлинська та ін); науковий інтерес становлять дослідження, присвячені проблемі розвитку та становлення дошкільної освіти (О. Адаменко, Л. Артемова, Л. Бутенко, М. Елькін, І. Зайченко, В. Куріло, М. Левківський, Л. Медвідь, С. Попиченко, Л. Пісоцька, О. Сухомлинська, М. Ярмаченко та ін.); особливу вагу для дослідження мають праці, в яких розкрито окремі аспекти методичної роботи в закладах освіти (Я. Бенціон, А. Богуш, Г. Васильєва, Г. Григоренко, Н. Дудніченко, І. Жерносек, О. Зубкова, О. Зайченко, Л. Калужька, К. Крутій, Л. Поздняк, Н. Савінова, І. Терещенко, Л. Швайка, І. Щербо, О. Янушевич та ін.).

Проте проведений історико-педагогічний аналіз наукових робіт свідчить, що питання знайшло часткове відбиття в сучасному історичному та історико-педагогічному науковому пошуку.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в історіографічному аналізі праць науковців, присвячених проблемі організаційно-педагогічних заasad методичної роботи в дошкільних навчальних закладах України (друга половина ХХ ст.).

Виклад основного матеріалу дослідження. Історіографія проблеми організації методичної роботи в дошкільних навчальних закладах (друга половина ХХ ст.) передбачає вивчення та аналіз джерельної бази дослідницької роботи. У межах нашого дослідження важливим є врахування типової структури джерельної бази історико-педагогічного дослідження, яка складається з трьох груп:

1. джерела, вивчення яких дає змогу обґрунтувати методологію дослідження;

2. джерела, які стають теоретичною основою дослідження (публікації й дисертації за проблемою дослідження);

3. автентичні джерела (першоджерела) [1, с. 11].

До першої групи відносять праці вчених, в яких висвітлено вимоги до історико-педагогічного дослідження. Згадане питання свого часу вивчали С. Гончаренко, Н. Гупан, Л. Голубнича, М. Євтух, І. Зязюн, С. Мікулинський, Н. Ничкало, О. Сухомлинська та ін.

Науковий інтерес становлять дослідження Н. Гупана «Українська історіографія історії педагогіки». У своїй роботі дослідник зазначає: «Педагогічна історіографія – це системний аналіз та узагальнення великого масиву літератури, що видавалась з певної галузі наукового знання» [1, с. 8].

Методологічною основою дослідницької роботи обрано завдання педагогічної історіографії, які сформульовані Л. Голубничою: з'ясувати, коли і як зародилася педагогічна думка проблеми дослідження, де полягають її витoki; які основні етапи вона пройшла у своєму розвитку і якою є сучасний стан проблеми дослідження; вивчити питання про процес накопичення педагогічних знань стосовно проблеми, про внесок провідних педагогів, мислителів та громадських діячів; відобразити виникнення та зміни педагогічних теорій, які вплинули на розвиток історико-педагогічного процесу; висвітлити вплив конкретних історичних умов на розвиток проблеми дослідження [2, с. 153–154].

Зіставний аналіз другої групи джерел свідчить, що актуальним для визначення витоків становлення та розвитку наукової системи організації методичної роботи є вивчення прогресивних педагогічних ідей, теорій, практики та передового досвіду з урахуванням суспільно-політичного клімату країни періоду другої половини ХХ ст., коли питання розвитку системи дошкільної освіти набуває особливого значення.

Історіографічного значення для дослідження набули праці, присвячені проблемам розвитку та становлення дошкільної освіти. Адже наукове становлення, визначення мети, змісту, форм та засобів проблеми організації методичної роботи в дошкільних навчальних закладах відбувалося відповідно до особливостей становлення та розвитку системи дошкільної освіти. Проаналізовано, що науковий інтерес становлять дослідження, присвячені проблемам сучасного бачення шляхів становлення та розвитку виховання й освіти на терені України від найдавніших часів (Л. Артемова, М. Елькін, І. Зайченко, В. Куріло, М. Левківський, Л. Медвідь, О. Сухомлинська, М. Ярмаченко); праці, в яких розкривається історія становлення і розвитку системи суспільного дошкільного виховання, основні тенденції цього процесу та фактори, що на нього впливали (А. Бондар, А. Запорожець, Т. Куліш, М. Мельничук, Т. Пантюк, О. Пшеврацька, Т. Слободянюк, І. Улюкаєвої; Т. Фімінова, Н. Чуркіна); дослідження, в яких висвітлено окремі теоретичні й практичні проблеми дошкільного виховання в педагогічній думці України другої половини ХІХ – ХХ ст. (О. Донченко, Т. Єськовська, С. Попиченко, Л. Притуляк, Т. Садова, А. Чаговець).

Вивчення та узагальнення науково-педагогічних джерел дає змогу стверджувати, що на розвиток системи організації методичної роботи в дошкільних навчальних закладах України (друга половина ХХ ст.) суттєво впливали результати наукових пошуків вітчизняних науковців із проблем дошкільної освіти. Слід зазначити, що вітчизняні вчені активно працювали над проблемами психологічного розвитку, фізичного, розумового, морального, трудового, естетичного виховання дітей дошкільного віку. Вагомий внесок у дослідженні питань розумового розвитку й навчання дітей дошкільного віку внесли Л. Венгер, В. Давидов, Д. Ельконін, О. Запорожець, Г. Леушина. Питанням розвитку мовлення дітей дошкільного віку присвячені подальші праці та дослідження А. Богуш, К. Щербакової, Ф. Сохіна, В. Ядешко. Питання ознайомлення дітей із явищами соці-

ального життя розглядали М. Богомолова, Н. Виноградова, А. Давидчук, С. Козлова, Л. Парамонова та ін. Дослідження щодо вивчення проблеми ознайомлення дітей з явищами природи проводили С. Веретенников, М. Марковська, Є. Терентьева, І. Хайдурова, Н. Яришева та ін. Проблемами формування математичних уявлень у дітей займалися Ф. Блехер, Л. Георгієв, П. Гальперін, Г. Леушина, Н. Непомняща, К. Щербаківа та ін. У ході наукового пошуку встановлено, що значну увагу приділяли вивченню питань дитячої гри Л. Артемова, А. Бондаренко, Д. Менджерицька, Е. Степаненкова та ін. Активно досліджували питання фізичного виховання вчені Е. Вільчковський, Т. Дмитренко, М. Шейко. Цінний внесок у вивчення проблем трудового виховання зробили Р. Буре, В. Логінова, Д. Сергєєва, В. Нечаєва, А. Шатова.

Науковцями було розроблено програми, навчальні та навчально-методичні посібники, обґрунтовані теоретичні погляди на проблему виховання і навчання дітей дошкільного віку та їх розвитку. На основі аналізу даних психолого-педагогічних досліджень можна проаналізувати стан організації методичної роботи в дошкільних навчальних закладах у другу половину ХХ ст.

У межах дослідження важливим є аналіз робіт, присвячених безпосередньо питанням організації методичної роботи в дошкільних навчальних закладах. Серед дисертаційних робіт українських науковців, присвячених проблемі, можна назвати дослідження «Організація методичної роботи з вихователями дошкільних навчальних закладів» О. Корнеєвої та «Організаційно-педагогічні умови управління якістю роботи сучасного дошкільного навчального закладу» О. Янко.

Необхідно підкреслити, що особливе місце в дослідженні займають праці вчених стосовно загальних теоретичних та практичних аспектів методичної роботи в закладах освіти (Я. Бенціон, М. Воровки, О. Зубкова, Н. Комаренко, С. Майданенко, В. Павленко, О. Сидоренко, І. Титаренко), особливостей організації методичної роботи в закладах освіти різного рівня (А. Богуш, Н. Дудніченко, О. Зайченко, В. Лізинський, В. Мануйленко, О. Шестопалюк), дослідження ефективності різноманітного практичного досвіду з організації методичної роботи у ДНЗ (Л. Богославець, О. Василевська, Г. Васильєва, Г. Григоренко, Л. Калужька, К. Кіндрат, В. Ларіна, О. Ліннік, Н. Омеляненко, І. Терещенко, Л. Швайка, І. Щербо, О. Янушевич та ін.), змісту і форм інновацій в організації ме-

тодичної роботи вихователів (О. Аматьєва, К. Біла, К. Крутій, А. Морозова, Л. Поздняк та ін.).

У ході наукового пошуку встановлено, що історикографічне значення для дослідження мають автентичні матеріали, які входять до третьої групи джерельної бази дослідження. Необхідно підкреслити, що особливе місце в дослідженні проблеми організаційно-педагогічних засад методичної роботи в дошкільних навчальних закладах України (друга половина ХХ ст.) становлять нормативно-правові документи, а саме: Постанова Ради Міністрів СРСР та ЦК КПУ і Ради Міністрів УРСР «Про заходи щодо подальшого розвитку дитячих дошкільних установ, поліпшення виховання та медичного обслуговування дітей дошкільного віку» (1959), Постанова «Про затвердження тимчасового положення про дошкільну дитячу установу ясла-садок» (1960); Постанова «Про розгортання сітки дошкільних дитячих закладів у колгоспах і радгоспах Української РСР» (1963); «Основи законодавства Союзу РСР і союзних республік про народну освіту» (1973), Постанова ЦК КПУ і Ради Міністрів УРСР «Про стан і заходи подальшому розвитку дошкільного виховання в республіці» (1974); Постанова «Про затвердження кваліфікаційних характеристик посад керівних та педагогічних працівників дитячих дошкільних та позашкільних закладів» (1977); Наказ Міністерства освіти СРСР «Про введення в типові штати закладу освіти посади старшого вихователя» (1984); Наказ Міністерства освіти СРСР «Про введення положення про дитячий дошкільний заклад» (1985). За результатами вивчення нормативно-правового забезпечення розвитку дошкільної освіти в другій половині ХХ ст. було з'ясовано, що ситема організації методичної роботи розвивалась відповідно до запитів та потреб суспільства визначеного періоду.

Теоретичний аналіз наукових праць показав, що вагоме місце у класифікації історичних джерел належить періодиці. На основі аналізу наукових праць (С. Лобода, М. Романюк, Є. Хриков та ін.) можна визначити, що цінність періодичної преси як матеріалу дослідження полягає в тому, що вона відображає етапи розвитку української освіти й стадії генезису педагогічної думки.

Спираючись на ці твердження у ході педагогічного дослідження, нами було проаналізовано статті періодичних видань досліджуваного періоду, які стосувались форм та методів організації методичної роботи в дошкільних навчальних закла-

дах України. Тематику наукових пошуків проблеми дослідження організаційно-педагогічних засад методичної роботи в дошкільних навчальних закладах України (друга половина ХХ ст.) доцільно подати у таблиці.

Проте, враховуючи різноманітність й багатогранність висвітлення вченими проблеми організації методичної роботи, цілісного аналізу проблема організаційно-педагогічних засад методичної роботи в дошкільних навчальних закладах України в період другої половини ХХ ст. у сучасних наукових дослідженнях не дістала. Тому актуальним є аналіз означеного ас-

пекту предмету дослідження у визначений період.

Висновки з проведеного дослідження. Аналіз цілого комплексу різноманітних джерел із застосуванням кількісних і якісних методів дав нам змогу сформулювати обґрунтовані уявлення про особливості розгортання наукових пошуків стосовно проблеми дослідження протягом другої половини ХХ ст. Проведений історико-педагогічний аналіз наукових робіт показав, що питання знайшло часткове відбиття в сучасному історичному та історико-педагогічному науковому пошуку. Адже дослідження вчених періоду другої половини ХХ ст. присвячені

Таблиця 1.1.

Тематика наукових пошуків проблеми дослідження організаційно-педагогічних засад методичної роботи в дошкільних навчальних закладах України (друга половина ХХ ст.)

Період	Автори	Тематика статей періодичних видань
1950–1960 рр.	Ю. Соболева, Є. Шубіна, В. Вакулєнко, З. Скоробогатова, Л. Сафронова, В. Лукичова, Г. Євтухова, Ю. Гудкова.	– семінари-практикуми для завідуючих; – робота з молодими вихователями; – педагогічні наради в дитячому садку; – досвід проведення міжрайонних методичних об'єднань; – педагогічні читання; – керівництво виховною роботою; – керівництво педагогічним колективом у дитячому садку; – підвищення педагогічної кваліфікації працівників дитячих садків; – вивчення, узагальнення та поширення педагогічного досвіду дитячих садків.
1960–1970 рр.	З. Осадча, Д. Ульянова, П. Миргородський, М. Ільченко, Н. Промислова, І. Плоткіна, Н. Лавриненко, Н. Гора, М. Махова, М. Нечаєва, Г. Ейсмонд	– організація курсів та семінарів для вихователів; – семінари з питань методичної роботи; – робота з кадрами в об'єднаних яслах-садках; – робота громадських інспекторів; – робота методичного кабінету по вивченню та поширенню передового педагогічного досвіду, – методичні об'єднання; – опорні дитячі садки; – кущові об'єднання; – організація праці методиста дошкільного навчального закладу.
1970–1980 рр.	Г. Ейсмонд, Н. Промислова, П. Янковська, Г. Головань, В. Крушинська, О. Сай, А. Колеснікова, М. Клименко	– планування та форми перевірки навчально-виховної роботи; – робота інспектора методиста; – організація матеріалів та виставок при методичних кабінетах; – форми організації методичної роботи; – робота районного методичного кабінету; – тематичні перевірки; – планування роботи дошкільного навчального закладу; – педагогічна документація в дошкільному навчальному закладі.
1980–1990 рр.	Т. Кунько, Н. Махова, О. Орлова, В. Степанюк, С. Журавльова, Т. Вицех, Т. Кунько, Ю. Качан, Л. Пальона, О. Орлова, Н. Буркіна, Т. Лобач, В. Рогачова	– школа передового педагогічного досвіду, – річний план роботи методиста; – НОП у дошкільній справі; – спостереження та аналіз освітньо-виховного процесу дошкільного навчального закладу; – шляхи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів; – посада старшого вихователя в яслах-садку; – семінари в дошкільному закладі; – активні форми навчання педагогів; – творчі групи в дошкільному навчальному закладі; – педагогічний аналіз різних видів діяльності в дошкільних закладах; – методична робота з кадрами.

здебільшого історії та розвитку діяльності дошкільних закладів, теорії та практиці дошкільного виховання, питанням підготовки та перепідготовки дошкільних працівників тощо. Відсутність праць, у яких би вивчалася проблема організаційно-педагогічних засад методичної роботи в дошкільних навчальних закладах України в другу половину ХХ ст., зумовила науковий пошук у цьому напрямі.

Здійснений у статті історіографічний аналіз досліджуваної проблеми дає змогу узагальнити досвід минулих років для подальшого розвитку організації методичної

роботи в сучасних дошкільних навчальних закладах України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Адаменко О. Методологія формування джерельної бази історико-педагогічного дослідження / О. Адаменко // Педагогічний дискурс: зб. наук. праць. – Хмельницький: ХГПА, 2013. – Вип. 15. – С. 10–12.
2. Гупан Н. Українська історіографія історії педагогіки / Н. Гупан. – К: «А.П.Н.», 2002. – 224 с.
3. Голубничка Л. Педагогічна історіографія: теоретичні аспекти / Л. Голубничка // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. – Запоріжжя: КПУ, 2012. – Вип. 27. – С. 150–157.

УДК 37:94(438) «ХХ» Пiлсудський

КУЛЬТ ОСОБИ Ю. ПІЛСУДСЬКОГО ЯК ЕЛЕМЕНТ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ У ІІ РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ

Топоренко О.Ю., аспірант
кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Стаття присвячена дослідженню формування і розвитку культу маршала Польщі Юзефа Пiлсудського як частини офіційної освітньої та молодіжної політики у міжвоєнній польській державі (1920–1939 рр.). Детально охарактеризовані підходи керівництва системи освіти ІІ Речі Посполитої до особи лiдера санації, а також формуванню його культу у польській школі, зокрема на території окупованої Західної України. Особливо підкреслюється роль та місце, які займала особа маршала в ідеології провідних молодіжних об'єднань та організацій, освітніх закладів. У статті використовуються архівні матеріали, праці польських освітніх ідеологів та політиків першої половини ХХ ст.

Ключові слова: *культ особи, санація, система освіти, навчальні програми, виховання.*

Статья посвящена исследованию формирования и развития культуры маршала Польши Юзефа Пилсудского как части официальной образовательной и молодежной политики в междувоенной польской государстве. Подробно охарактеризованы подходы руководства системы образования ІІ Речи Посполитой к лицу лидера санации, а также формированию его культуры в польской школе и на территории оккупированной Западной Украины. Особо подчеркиваются роль и место, которые занимал маршал в идеологии ведущих молодежных объединений и организаций, образовательных учреждений. В статье используются архивные материалы, работы польских образовательных идеологов и политиков первой половины ХХ в.

Ключевые слова: *культ личности, санация, система образования, учебные программы, воспитания.*

Toporenko O.Y. J. PIŁSUDKI'S CULT OF PERSONALITY AS AN ELEMENT OF EDUCATIONAL POLICY IN THE SECOND COMMONWEALTH OF POLAND

This article deals with formation and development of Polish marshal's personality cult of Juzef Pilsudski as a part of official youth policy in the piece time in Poland. There are characterised in details approaches of system education governance of 2nd Commonwealth of Poland to sanitation leader persona and his cult formation in Polish schools as well as on the territory of Western Ukraine. Marshal's role in the leading youth organizations, unions and educational establishments' ideology is highly stressed. In the article were used archive materials and Polish educational ideologists' works of first half of XX century.

Key words: *personality cult, sanitation, educational system, educational programs, education.*

Постановка проблеми. Культ особи лiдера санації маршала Ю. Пiлсудського був невід'ємною часткою громадсько-політичного життя ІІ Речі Посполитої, зокрема на тери-

торії Західної України, яка у міжвоєнний період перебувала у складі польської держави.

Необхідно підкреслити, що проблема висвітлення ідеологічного аспекту в освіті та